

ગાય માતા ગૌરી

– સંકલિત

નાનું એવું ગામ. એમાં એક પશાભાઈ નામે ભરવાડ રહેતા હતા. ભરવાડણનું નામ હતું પુરીબહેન. આજુબાજુ રહેતા ભરવાડોમાં કોઈ પાસે ઘણી ગાયો તો કોઈ પાસે ઘણી ભેંસો હતી. જ્યારે પશાભાઈ પાસે તો ફક્ત એક જ ગાય હતી.

પરંતુ પશાભાઈની એક જ ગાય બીજા ભરવાડોની ગાય કરતાં જુદી તરી આવતી. કારણ કદાવર કાયા અને દૂધ જેવો રંગ અને વચ્ચે વચ્ચે કાળાં ટપકાં, મોટાં મોટાં શિંગડાંવાળી ગાય, આખા ગામમાં કોઈ ભરવાડ પાસે નહોતી. આવી સુંદર ગાયનું નામ પણ પશાભાઈએ એવું જ સુંદર રાખેલું 'ગૌરી'.

પશાભાઈ અને પુરીબહેનને ગૌરી ઉપર એક મા જેવું હેત હતું. તેથી તેઓ ગૌરીની ખૂબ સંભાળ રાખતાં. સવારના ગૌરીને લીલું ઘાસ નીચાં પછી જ પતિ-પત્ની દૂધ અને રોટલાનું શિરામણ કરવા બેસતાં. શિયાળામાં ગૌરીની પીઠ ઉપર કામળો લટકતો હોય. ગળામાં ઘંટીની અને કપાળમાં ચાંદલો - જાણે ગૌરીનાં શણગાર હતાં.

પશાભાઈ અને પુરીબહેનની મમતાનો બદલો ગૌરી પૂરેપૂરો વાળતી. ટંકે પાંચ શેર દૂધ આપતી. એટલું જ નહિ, ગામનાં જે બાળકો ગૌરીનું દૂધ પીતાં તે ખૂબ તંદુરસ્ત રહેતાં. આથી ગામનાં લોકો પોતાનાં બાળકો માટે ગૌરીનું દૂધ બંધાવવા આતુર રહેતાં અને પશાભાઈ માંગે તે ભાવ આપવાની તૈયારી બતાવતા; પરંતુ પશાભા તો દૂધનો ભાવ બીજા ભરવાડો જેટલો જ લેતા અને વહેલો તે પહેલો એ પ્રમાણે જ લોકોને દૂધ આપતા. તેથી પાછળથી આવનારા ઘણાં લોકો નિરાશ થઈ પાછા જતા.

પતિ-પત્ની સંતોષી હતાં. ગૌરીના દૂધમાંથી જે કાંઈ આવક થતી તેમાં આનંદથી રહેતાં. બીજા ભરવાડો અને તેમની પત્નીઓ પશાભાઈ અને પુરીબહેનની ઈર્ષા કરતાં. ઘણા ભરવાડો મોં માંગી કિંમત આપી ગૌરીને ખરીદવા તૈયાર રહેતા. પણ પશાભાઈ તેમને અચૂક કહેતા, ‘ભલા, માને તે કાંઈ વેચાય. ગૌરી તો મારી મા છે.’ આવું સાંભળી ગૌરીને ખરીદવા આવનાર ભરવાડો નિરાશ થઈ પાછા જતા. આમ ને આમ ઘણાં વર્ષો પસાર થયાં.

એક દિવસ રોજના નિયમ પ્રમાણે પશાભાઈ ગૌરીને ચરાવવા લઈ જવા નીકળ્યા. આજે ગૌરી જાણે ચાલતી ન હતી, પણ દોડતી હતી. દોડતાં-દોડતાં હાંફી જતાં પાછી થોડી વાર ઊભી રહી જતી.

પશાભાઈને પણ ગૌરીની પાછળ દોડવું પડતું. તેમને સમજાયું નહિ કે આજે ગૌરી આમ દોડે છે કેમ? તેમણે ગૌરીને ધીમી ચલાવવા ઘણો પ્રયત્ન કર્યો પણ તે સફળ ન થયા.

આમ ને આમ ગામની સીમ પૂરી થઈ. હવે નિર્જન રસ્તો શરૂ થયો. પશાભાઈએ ગૌરીને રોકવાનો પ્રયત્ન કર્યો, ‘ગૌરી, હવે બસ કર, મા ગૌરી, હવે રોકાઈ જા.’ પણ આજે ગૌરી જાણે સાંભળતી જ ન હતી. પશાભાઈ પણ હવે ચાલીને, દોડીને થાક્યા હતા. કારણ કે હવે તો સૂરજ પણ માથે આવી ગયો હતો. પશાભાઈએ વિચાર્યું બપોરના બાર થઈ ગયા લાગે છે.

ત્યાં તો ગૌરી એક નિર્જન, એકાંત અને વૃક્ષોના પટાઓથી છવાયેલી સૂમસામ જગ્યાએ આવી પહોંચી. ત્યાં આવીને ગૌરી એકદમ અટકી ગઈ અને પગ વતી જમીન ખોદવા લાગી. પણ આજે હવે ગૌરી થાકી હતી. થોડું ખોદીને ત્યાં જ બેસી ગઈ.

પશાભાઈ પાસે બીજું કાંઈ ખોદવાનું સાધન તો ન હતું, એક ડાંગ હતી. તેમાં આગળ ભરાવેલું દાતરડું હતું. તેનાથી જમીન ખોદવા માંડી. થોડું જ ખોદતાં અંદરથી ખણાણ... ખણાણ... અવાજ આવ્યો. પશાભાઈએ નીચા વળીને જોયું તો માટીના ઘડામાં ચાંદીના રૂપિયા અને સોનાની લગડીઓ હતી.

પશાભાઈએ માટીનો ઘરો બહાર કાઢ્યો. પોતાના ખેસમાં રૂપિયા અને સોનાની લગડીઓ ઠાલવી પોટલું બાંધ્યું અને ગૌરી તરફ નજર કરી તો તેમને નવાઈ લાગી. કારણ કે ગૌરી અચેતન જેવી લાગી. પાસે જઈને જોયું તો ગૌરીનો પ્રાણ ઊડી ગયો હતો. ગૌરી મૃત્યુ પામી હતી.

રૂપિયા અને સોનાનું પોટલું ફેંકી, પશાભાઈ ગૌરીને વળગી પોક મૂકીને રડ્યા. તેમની આંખોમાંથી ચોધાર આંસુ વહી જતાં હતાં; પરંતુ આ સૂમસામ જગ્યાએ તેમને સાંત્વના આપનાર કોઈ નહોતું.

અંતે ધીરજ ધારણ કરી પશાભાઈ ઊઠ્યા. પોતાની પાઘડી કાઢી ગૌરીને ઓઢાડી અને પેલું લક્ષ્મીનું પોટલું ખભે ઊંચકી રાજમહેલ તરફ દોડ્યા. ચોકીદારને અંદર જવા દેવા વિનંતી કરી. રાજા પાસે જઈ, પેલું પોટલું તેમના પગ પાસે મૂકી પોતાને તે કેવી રીતે મળ્યું તેની વિગતે વાત કરી.

રાજાએ પૂછ્યું, ‘હેં પશાભાઈ, તમારી ગાયે તમને આ ખજાનો શોધી આપ્યો હતો, તો તે રાખી લેવાનું મન તમને ના થયું?’

પશાભાઈએ જવાબ આપ્યો, ‘અન્નદાતા, મારી પરસેવાની કમાણી મારી ગણાય. આ તો મને મળેલી લક્ષ્મી છે. તેના પર તો ગામની બધી જ પ્રજાનો અધિકાર ગણાય, તેથી મને મળેલી લક્ષ્મી ગામની પ્રજાના કલ્યાણ માટે વાપરવા હું આપ નામદારને અરજ કરું છું.’

રાજાએ પણ પશાભાઈની પ્રામાણિકતાની કદર કરી તેમને ૧૦૧ ચાંદીના રૂપિયા બક્ષિસમાં આપ્યા અને પોતાની ગૌશાળામાં કાયમી નોકરી આપી.

પરંતુ અત્યાર સુધી રોકી રાખેલું આંસુનું પૂર પશાભાઈની આંખોમાં ફરી ઊમટ્યું : ‘રાજાજી, આજે મેં મારી ગાય નથી ગુમાવી, પણ મા ગુમાવી છે. ગાયો તો વેચાતી મળે, પણ મા ક્યાં મળે?’

રાજાએ પશાભાઈને પીઠ થાબડીને સાંત્વન આપતાં કહ્યું, ‘મારી દરેક ગાયને તમે ગૌરી સમજજો. ગૌરી પોતે મરીને ગામની ગાયો માટે તો નાણાંની પરબ મૂકી ગઈ છે. આ બધાં જ નાણાં હું ગામની ગાયોનાં કલ્યાણ પાછળ ખર્ચીશ.’

રાજાએ આગળ કહ્યું, ‘જે દેશમાં તમારા જેવા મહેનતુ, શ્રમનો રોટલો ખાનારા અને પ્રામાણિક તેમજ ગાયને મા સમજી તેનું લાલન-પાલન કરનારા ભરવાડો હોય તે દેશ સદાય આબાદ જ રહે તેમાં શંકા નથી. ગાય ફક્ત તમારી જ નહિ, ભારતની જનતાની મા છે.’

— (સૌજન્ય : ફૂલપરીની કિટ્ટા)

